

ка поліції може бути обумовлена дією двох груп передумов - соціальних і психологічних. Визначені соціальні передумови корупційно-небезпечного поведіння працівників поліції. Доведено, що на корупційне поведіння працівників поліції впливають особливості розвитку мотиваційно-моральної і інтелектуально-пізнавальної сфери особи. Всі соціально-психологічні фактори небезпечного корупційного поведіння працівника поліції можливо розділити на зовнішні і внутрішні. Визначені завдання, які необхідно вирішити з метою нейтралізації соціально-психологічних детермінант корупції серед працівників поліції.

Ключевые слова: *корупційні правопорушення, соціально-психологічні детермінанти правопорушень, особистісні характеристики працівника поліції, соціально-психологічні передумови корупційного поведіння, корупційно небезпечне поведіння.*

Shynkarenko I.O. Socio-psychological determinants of corruption behavior of police officers. Reasons and terms which assist the feasibility of corruption offences the workers of police are investigated in the article. Drawn conclusion, that the list of determinants of corruption behavior of workers of police is large enough, however a leading role in him is taken to the social-psychological factors. Thus psychological of corruption dangerous behavior of worker of police can be conditioned by the action of two groups of pre-conditions - social and psychological. Social pre-conditions of corruption dangerous behavior of workers of police are certain. It is well-proven that the features of development of motivational-moral and intellectually-cognitive sphere of person influence on corruption behavior of workers of police. All socialpsychological factors of dangerous corruption behavior of worker of police it is possible to divide into external and internal. A task is offered, that it is necessary to decide with an aim neutralizations of social-psychological of corruption among the workers of police.

Keywords: *corruption offences, social-psychological детермінанти of offences, personality descriptions of worker of police, socialpsychological pre-conditions of corruption behavior, corruption dangerous behavior.*

Надійшла до редакції 24.03.2016

Берега К.Ю.

здобувач

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.985

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ЗІ СТВОРЕННЯМ АБО УТРИМАННЯМ МІСЦЬ РОЗПУСТИ І ЗВІДНИЦТВОМ

Висвітлено деякі аспекти розслідування злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом. Акцентовано увагу на організаційно-тактичних особливостях проведення допиту підозрюваного при розслідуванні зазначених кримінально караних діянь.

Ключові слова: *створення або утримання місць розпусти, тактичне забезпечення, слідчі (розшукові) дії, допит.*

Постановка проблеми. Під час розслідування будь-якого кримінального правопорушення завжди проводиться ряд слідчих (розшукових) дій. Одне з основних місць серед них займає допит окремих категорій осіб. Це пояснюється різними факторами. По-перше, це найбільш розповсюджена вербальна слідча (розшукова) дія. По-друге, під час її проведення психологічний контакт, який бажано встановити з її учасниками, надасть змогу спілкуватися з ними і в подальшому. По-третє, зазначена процесуальна дія на початковому етапі розслідування надає певну інформацію для висунення версій, розшуку злочинців тощо. Тобто проведення допиту є досить важливим для будь-якого кримінального провадження. Не є винятком і розслідування злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання організації та проведення допиту під час розслідування злочинів розглядали такі науковці: В.П. Бахін, Р.С. Белкін, В.С. Кузьмічов, Є.Д. Лук'янчиков, В.Т. Маляренко, М. М. Михеєнко, П.Д. Нестеренко, В.Т. Нор, М.І. Порубов, М.В. Салтевський, С.М. Стахівський, В.М. Тertiшник, Л.Д. Удалова, К.О. Чаплинський, В.Ю. Шепітько та ін. Втім, у цих роботах не розглядалися особливості проведення допиту при розслідуванні злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом.

Метою даної статті є дослідження організаційно-тактичних особливостей проведення допиту підозрюваного при розслідуванні злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом.

Виклад основного матеріалу. Як зазначалося вище, допит є однією з найбільш поширених слідчих (розшукових) дій, за допомогою якої збирається інформація під час розслідування. Р.С. Белкін визначав допит як процесуальну дію, що полягає в отриманні показань (інформації) про подію, яка стала предметом кримінального судочинства, осіб, які проходять у справі, причини й умови, що сприяли вчиненню й приховуванню злочину [3, с. 63]. А вже В.А. Журавель зазначає, що «допит – це процесуальна дія, що являє собою регламентований кримінально-процесуальними нормами інформаційно-психологічний процес спілкування осіб, які беруть у ньому участь, спрямований на отримання інформації про відомі допитуваному факти, що мають значення для встановлення істини у справі» [7, с. 252]. Ми погоджуємося з авторами, які визначають досліджувану категорію як слідчу дію, котра полягає в отриманні й фіксації у встановленій кримінально-процесуальній формі суб'єктом розслідування інформації шляхом безпосереднього комунікативного контакту, а предметом допиту виступає встановлена інформація як будь-які дані, що мають значення для встановлення істини [9, с. 151].

Проведеним дослідженням встановлено, що 64 % слідчих ОВС визначають допит підозрюваних при розслідуванні злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом, як джерело, з якого найчастіше була отримана значна кількість інформації. Вона сприяла встановленню істини, висуненню версій про особу злочинця та проведення

подальших слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях, кваліфікованих відповідно до ст. 302 КК України.

Загалом дана слідча (розшукова) дія має пізнавальне значення, а її результати можуть бути використані для встановлення нових фактів, раніше невідомих, а також для перевірки вже наявної інформації. У той же час допит – найскладніша слідча дія, що, на думку В.Ю. Шепітько, потребує від слідчого високої загальної і фахової культури, глибокого знання психології людини [15, с. 3]. Важливе значення має допит підозрюваного при розслідуванні злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом.

Крім того, допит підозрюваного є найскладнішим. Це пояснюється тим, що слідчий володіє значно меншим обсягом інформації, ніж підозрюваний; більше того – така інформація має фрагментарний характер. Також слід зазначити, що для слідчого показання допитуваного – джерело доказів, а для підозрюваного – засіб захисту від пред'явленого обвинувачення або підозри [8, с. 598]. Особливостями допиту підозрюваних при розслідуванні злочинів досліджуваного виду є такі: а) досить велика обізнаність допитуваного з матеріалами, які є в розпорядженні слідчого; б) здебільшого невисокий освітній рівень підозрюваних та їхній соціальний статус; в) часта присутність при допиті захисника.

Допит, як і будь-яка слідча (розшукова) дія, складається з трьох етапів: підготовчого, безпосереднього допиту та заключного. Підготовчий етап проведення допиту підозрюваного при розслідуванні злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом, заснований на загальних правилах проведення цієї слідчої (розшукової) дії. Найбільш повно, на нашу думку, висвітлює організаційно-тактичні заходи при проведенні допиту К.О. Чаплинський:

- повне, всебічне і ретельне вивчення матеріалів кримінальної справи;
- визначення предмета допиту та сформованої слідчої ситуації;
- визначення кола осіб, які підлягають допиту;
- визначення послідовності проведення допитів;
- вивчення особи допитуваного;
- збирання оперативної інформації про допитувану особу (склад злочинної групи) та вчинені нею злочини;
- визначення часу проведення допиту;
- визначення способу виклику на допит;
- визначення місця проведення допиту;
- підбір речових доказів та інших матеріалів для пред'явлення допитуваному;
- визначення технічних засобів фіксації допиту та їх підготовка;
- визначення учасників проведення допиту;
- забезпечення сприятливих умов проведення допиту;
- використання оперативно-розшукової інформації;
- планування допиту [13, с. 106–117].

Розглянемо деякі з них. Для успішного проведення допиту підозрюваного в досліджуваній категорії злочинів необхідно ретельно вивчити матеріали кри-

мінального провадження. Адже завдяки цьому слідчий більш чітко може визначити предмет допиту, сформулювати запитання допитуваному, встановити коло осіб, які підлягають допиту, тощо. Загалом цей захід, як зазначає В.Ю. Шепітько, має на меті визначення предмета допиту, формулювання запитань допитуваному, визначення можливої тактичної лінії ведення допиту [6, с. 91–92]. Невиконання зазначеної умови може вплинути на повноту, всебічність та об'єктивність розслідування та викликати необхідність проведення додаткових, повторних допитів, а також одночасних допитів двох або більше осіб.

Вивчення особи допитуваного дозволяє слідчому, як зазначав Р.С. Белкін, визначити особливості, яких набуває процес формування показань, припустити, якою буде лінія поведінки на допиті та виробити потрібну тактику допиту [4, с. 102]. Дані про особу допитуваного можуть бути отримані з матеріалів кримінального провадження, допитів інших осіб, документів, що характеризують особу, та оперативних матеріалів. При розслідуванні злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом, одержані дані про підозрюваного дають додаткові важелі впливу на нього зокрема та ситуацію в цілому.

Так, 13 вересня 2011 року, приблизно о 18 год. 30 хв., гр. С., діючи умисно, з метою наживи, підшукала для надання оплатних сексуальних послуг гр. П., після чого, приблизно о 20 год. 50 хв. того ж дня, звела її в квартирі з гр. Л, тобто здійснила звідництво, за що отримала на свою користь гроші.

При підготовці до допиту слідчий шляхом зібрання відомостей про гр. С встановив, що вона студентка 4 курсу психолого-педагогічного факультету Полтавського державного педагогічного університету, не судима, позитивно характеризується за місцем навчання і т. ін. Під час спілкування з підозрюваною в ході слідчої (розшукової) дії він вказав на можливість подальшого отримання освіти, якщо гр. С. буде сприяти слідству та надасть правдиві показання. Як наслідок, вони і були отримані [12].

Заключним етапом підготовки до допиту є планування проведення слідчої (розшукової) дії. Недоліком роботи більшості слідчих є нехтування складанням письмового плану допиту, заміна його уявною схемою. Розслідування досліджуваної категорії кримінальних правопорушень відрізняється підвищеною складністю, тому проведення непродуманих допитів буде малоефективним. Складаючи план допиту, слідчий повинен звертати увагу на повноту, точність формулювання та послідовність запитань, що підлягають з'ясуванню, а також наявність і порядок пред'явлення доказів [14, с. 119–120].

Крім правильно застосованих підготовчих заходів, успішність допиту підозрюваного залежить від умілого вибору та ефективного застосування тактичних прийомів. Проведене нами опитування слідчих ОВС показало, що під час розслідування злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом, застосовуються такі тактичні прийоми допиту підозрюваного:

- психологічний контакт – 61 %;
- спонукання до каяття шляхом формування внутрішнього протесту про-

ти вчинених дій – 47 %;

- деталізація показань з метою виявлення суперечностей – 41 %;
- використання суперечностей у самих показаннях допитуваного або з іншими доказами – 37 %;
- акцентування уваги на неправдивих відомостях, повідомлених допитуваним – 32 %.
- переконання в необхідності повідомлення правдивих відомостей – 21 %;
- несподіване пред'явлення допитуваному речових доказів – 8 %.

Серед зазначених тактичних прийомів, як бачимо, основне місце посідає психологічний контакт. Його необхідно встановити з підозрюваним для успішного проведення допиту. О.А. Воробйова встановлення психологічного контакту під час допиту розглядає як створення відповідної атмосфери та встановлення сприятливих відносин між слідчим і допитуваним, що стає чинником професійно-психологічного впливу на допитуваного і сприяє вирішенню завдань даної слідчої дії [5, с. 112]. Треба пам'ятати, що кожен підозрюваний є особистістю, у зв'язку з чим необхідним є вибір індивідуального шляху до встановлення з ним психологічного контакту. У зв'язку з цим важливим є вміння слідчого сформулювати між учасниками допиту обстановку довіри або викликати прихильність у допитуваної особи.

Наприклад, гр. А. умисно, з метою наживи, за попередньою змовою з гр. Б., гр. В., гр. К., гр. Ш., сприяв їх сексуальним стосункам, близько 21 години 11.06.2010 року організував їхню зустріч поблизу бару « Під горіхом » на площі з гр. В. у м. Ужгороді, за що отримав від гр. К. грошову винагороду. Під час допиту слідчий встановив психологічний контакт з допитуваним шляхом обговорення його хобі. Після цього гр. А. пішов на співпрацю зі слідством [11].

Переважно допит починається з вільної розповіді. Розглядаючи цей тактичний прийом, В.П. Бахін зазначає, що вільна розповідь дозволяє добросовісному допитуваному системно відтворити при розповіді те, що і як саме він сприйняв, оскільки усе сприйняте, як правило, являє собою єдине взаємозалежне ціле, а не окремі розрізнені деталі, що можуть виникнути при запитально-відповідальній формі допиту. Крім того, вільна розповідь не розкриває повною мірою інтерес слідчого, дозволяє оцінити позицію і наміри допитуваного [1, с. 16].

Потім починається постановка запитань. Для послідовної та правильної постановки запитань необхідно визначити обставини, що підлягають встановленню під час допиту. Потрібно зазначити, що під час допиту підозрюваних під час розслідування злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом, слідчі найчастіше допускають дві істотних помилки. Так, у деяких випадках слідчі нерідко вдовольняються визнанням вини з боку підозрюваного. В інших – під час допитів і в ході подальшого розслідування не завжди з належною повнотою з'ясовують відомості про підозрюваного.

Вивченням кримінальних проваджень, розпочатих за ст. 302 КК України, нами встановлено, що допити підозрюваних спрямовувалися на з'ясування

події злочину, обставин повідомлення, характер дій кожного співучасника – у 100 %; виявлення співучасників злочину – 32 %; з'ясування даних, що мають тактичне значення – 29 %; з'ясування причин та умов, що сприяли вчиненню злочину – 27 %. При цьому допит підозрюваних проводився: відразу після їх затримання – у 68 % випадків; більше одного разу – 42 %. Ми визначили такі обставини, що підлягають встановленню під час допитів підозрюваних по досліджуваній категорії кримінальних правопорушень:

- дані про підозрюваного: сімейний стан, стан здоров'я, освіта, місце роботи, заохочення, стягнення, судимості і т.п.;
- чи знайомий він із потерпілим і які має з ним стосунки;
- які конкретно дії, пов'язані зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом, було ним учинено, за яких обставин, мотивів та метою;
- чи був підозрюваний тверезий чи перебував у стані алкогольного сп'яніння;
- з якого приводу, де, коли і з ким уживав спиртні напої;
- які предмети підозрюваний готував для здійснення зазначеного суспільно небезпечного діяння;
- ставлення особи до своїх дій, їхня оцінка;
- чи вчиняв він раніше які-небудь правопорушення або злочини і до якого виду відповідальності притягався;
- обставини, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність: чи кається у вчиненому; як оцінює скоєний злочин; в якому стані знаходився, чи перебував у стані сп'яніння; чи мав при собі зброю; чи чинив опір представникам влади і громадськості.

Важливим тактичним прийомом при затриманні групи осіб тактично правильним буде спочатку допитати тих, хто виконував другорядну роль у вчиненні злочину, характеризується позитивно, з метою одержання від цих осіб правдивих показань [2, с. 91–92].

Так, 21.04.2011 р. приблизно о 22.30 год. гр. П., знаходячись у приміщенні сауни у м. Києві разом з клієнтами гр. Б. та гр. Р., домовилася з останнім про надання йому за грошову винагороду сексуальних послуг повією гр. Ш. Після чого гр. П., реалізуючи свій злочинний умисел, направлений на звідництво для розпусти, зателефонувала повії гр. Ш. та запропонувала їй прийти до приміщення сауни для надання за грошову винагороду сексуальних послуг клієнту гр. Б., на що остання погодилася. Того ж дня приблизно о 23.00 год. повія гр. Ш. прибула до приміщення сауни, де підозрювана для надання сексуальних послуг за грошову винагороду звела її з клієнтом. Після чого повія гр. Ш., отримавши від гр. Б. гроші, надала останньому в приміщенні сауни сексуальні послуги у вигляді класичного сексу.

У ході досудового розслідування спочатку була допитана гр. Ш., яка безпосередньо надала сексуальні послуги. Після чого під час допиту підозрюваної показання гр. Ш. їй були озвучені. Гр. П. свою вину у вчиненому суспільно небезпечному діянні визнала повністю [10].

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що при розслідуванні злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом,

обов'язковою слідчою (розшуковою) дією є допит підозрюваного. На підготовчому етапі здійснюються такі заходи як ретельне, повне і всебічне вивчення матеріалів кримінального провадження; одержання інформації про допитувану особу; ознайомлення з деякими спеціальними питаннями; запрошення осіб, участь у допиті яких є обов'язковою; планування допиту; визначення часу і місця проведення допиту; підготовка робочого місця для проведення допиту. Серед тактичних прийомів, які застосовуються під час неї, слід виділити такі: психологічний контакт, спонукання до каяття шляхом формування внутрішнього протесту проти вчинених дій, деталізація показань з метою виявлення суперечностей, використання суперечностей у самих показаннях допитуваного або з іншими доказами, акцентування уваги на неправдивих відомостях, повідомлених допитуваним, переконання в необхідності повідомлення правдивих відомостей, несподіване пред'явлення допитуваному речових доказів. Правильна організація допиту підозрюваного та своєчасне застосування відповідних тактичних прийомів забезпечить швидке розслідування злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом.

Бібліографічні посилання

1. *Бахин В. П.* Допрос : лекція / В.П. Бахин. – К., 1999.
2. *Бахин В. П.* Кримінальний вибух: поняття, характеристика, аналіз, розслідування / В. П. Бахин, М. А. Михайлов ; за ред. Я. Ю. Кондратьєва. – К., 2001.
3. *Белкин Р. С.* Криминалистическая энциклопедия / Р. С. Белкин. – М., 1997.
4. *Белкин Р. С.* Тактика следственных действий / Р. С. Белкин, Е. М. Лифшиц. – М., 1997.
5. *Воробьева Е. А.* Профессионально-психологические особенности контактности следователей в условиях допроса : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.03 / Елена Анатольевна Воробьева. – М., 2003.
6. Криминалистика. Криминалистическая тактика и методика расследования преступлений : учебник / под ред. проф. В.Ю. Шепитько. – Х., 2001.
7. Криміналістика : підручник / кол. авт. Глібко В.М., Дудніков А.Л., Журавель В.А. та ін. ; за ред. В.Ю. Шепітька. – К., 2001.
8. Криминалистика : учебник для вузов / Аверьянова Т.В., Белкин Р.С. и др. – М., 1999.
9. Следственные действия : учебник для магистров / М. В. Савельева, А. Б. Смушкин. – М., 2012.
10. Справа № 1-1125/11, Архів Голосіївського районного суду міста Києва, 2011 р.
11. Справа № 1-766/10, Архів Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області, 2010 рік.
12. Справа № 1-812/11, Архів Октябрського районного суду м. Полтави, 2011 р.
13. *Чаплинский К. О.* Тактика проведения окремих слідчих дій : монографія / К. О. Чаплинский. – Дніпропетровськ, 2006.
14. *Чельшева О. В.* Расследование налоговых преступлений : учеб.-метод. пособие / О. В. Чельшева, М. В. Феськов. – СПб., 2001.
15. *Шепитько В. Ю.* Допит : науково-практ. посібник. – Х., 1998.

Береза Е.Ю. **Организационно-тактические особенности проведения допроса при расследовании преступлений, связанных с созданием или содержанием мест разврата и сводничеством.** Рассмотрены некоторые аспекты расследования преступлений по факту создания или содержания мест разврата, а также сводничества для разврата. Акцен-

тировано внимание на организационно-тактических особенностях допроса подозреваемого в процессе раскрытия и расследования этих уголовно наказуемых деяний.

Ключевые слова: *создание или содержание мест разврата, тактическое обеспечение, следственные (розыскные) действия, допрос.*

Bereza K. Yu. Organizational and tactic features of conducting interrogation during investigation of crimes on the facts creating or running brothels and procuring for fornication. The scientific article deals with some aspects of the investigation of criminal offenses on the facts creating or running brothels and procuring for fornication. The attention to organizational and tactical features of interrogation of the suspect in the process of detection and investigation of criminal offenses. When investigating any criminal offense always held a number of investigative (detective) of action. One of the main among them are questioning different categories of persons. This is due to various factors. First, the most common verbal investigative (detective) of action. Secondly, during its conduct psychological contact that is desirable to establish with its members, will provide an opportunity to communicate with them in the future. Third, the procedural action specified in the initial stage of the investigation provides some information for the nomination versions, search for criminals and others. That is, the interrogation is very important to any criminal proceedings. Is no exception and investigation of crimes related to the establishment or maintenance of brothels and procuring.

Keywords: *creating or running brothels, tactical supply, investigating acts.*

Надійшла до редакції 18.11.2015

Лютый В. В.

здобувач

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

УДК 343.985

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СЛІДЧОГО ОГЛЯДУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННИХ ЗАВОЛОДІНЬ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ, УЧИНЕНИХ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ

Наукова стаття присвячена особливостям розслідування незаконних заволодінь транспортними засобами, учинених організованими групами. У результаті аналізу правової бази, а також, з урахуванням думок вчених, досліджено організаційно-тактичні особливості слідчого огляду при розслідуванні незаконних заволодінь транспортними засобами, учинених організованими групами. Особлива увага автором приділяється видам об'єктів слідчого огляду, що у свою чергу визначає тактичні особливості його проведення.

Ключові слова: *досудове розслідування, незаконне заволодіння транспортним засобом, слідчий огляд, організована група, слідчий, тактика.*

Постановка проблеми. Слідчий огляд є невідкладною і незамінною слідчою (розшуковою) дією при розслідуванні будь-яких злочинів, у тому числі, і викрадень транспортних засобів (далі – ТЗ). Так, ще у 1938 році Б. М. Комаринець зазначав, що правильно проведений огляд дає вихідні дані